

mgr inż. Zbigniew Augustyniak

Koordynator Lokalny Zachodniopomorskiej Okręgowej Izby Inżynierów Budownictwa w Szczecinie Biuro w Wałczu

Wykładowca - Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Studia Podyplomowe

Organizator konferencji naukowej – Turystyka militarna – Akademia Nauk Stosowanych Wałcz

<https://augustyniak.org.pl/>

Szwecja koło Wałcza zapleczem działań wojennych 1 Armii Wojska Polskiego w lutym 1945 roku.

1 luty 2024 roku, godz. 12

„Spotkanie pamięci” – świetlica w Szwecji

1. Wykład z prezentacją
2. Występ uczniów szkoły w Szwecji ku czci żołnierzy Wojska Polskiego
3. Wystawa eksponatów z Muzeum Ziemi Wałeckiej

Organizator: Mieszkańcy Szwecji

Spotkanie przy pomniku poświęconym żołnierzom 12 Pułku Piechoty z 4.D.P. w miejscowości Szwecja.

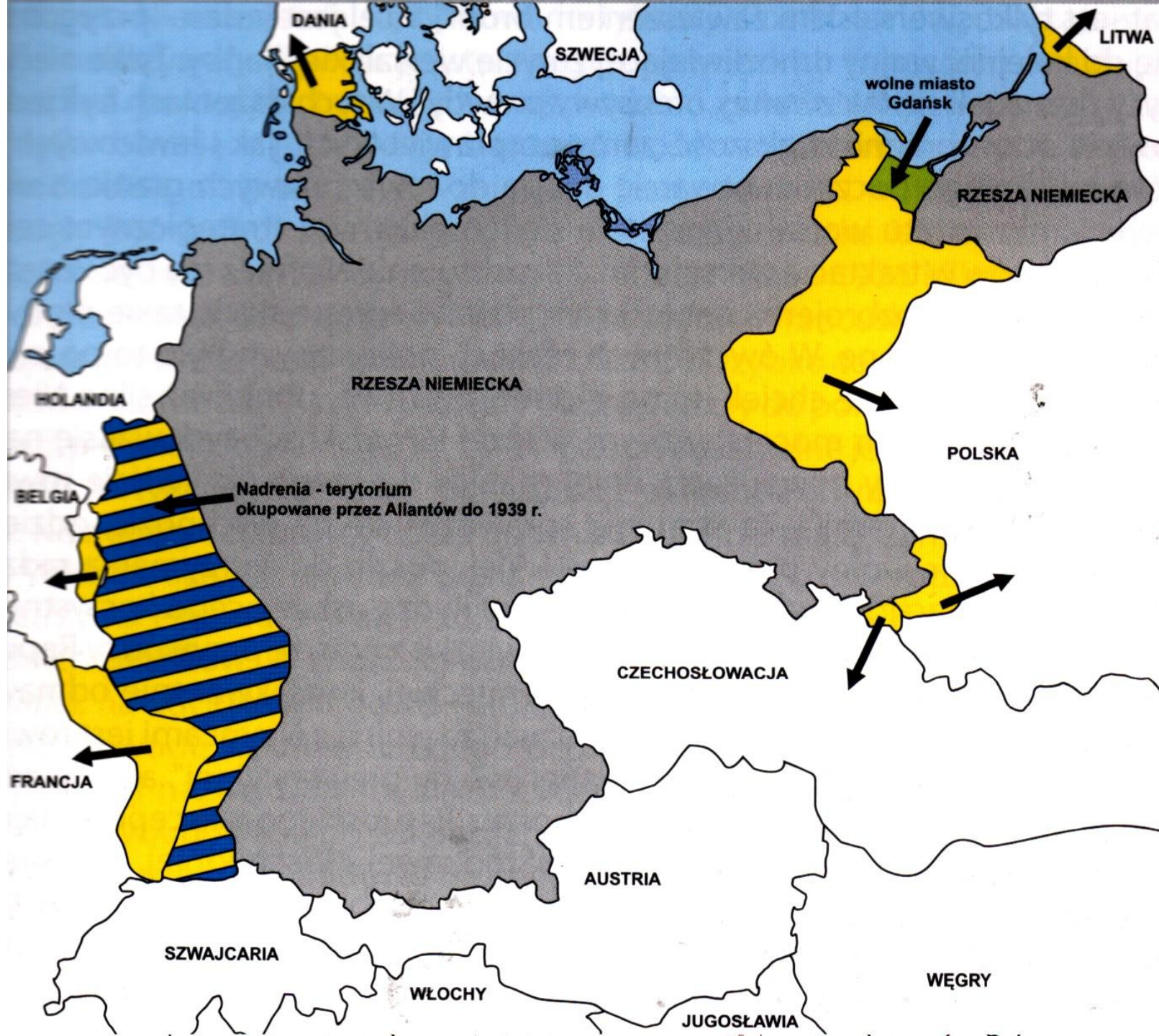
Pochodzenie nazwy miejscowości Szwecja, z okolic Wałcza

Osada została założona w **1590 r.** z inicjatywy hrabiego Hieronima Gostomskiego von den Schultzen i **zasiedlona polskimi osadnikami.**

Swoją nazwę zawdzięcza Zygmuntowi III Wazie – synowi szwedzkiego króla Jana III Wazy i polskiej królowny Katarzyny Jagielonki. W 1587 roku został koronowany na króla Polski, a od 1592 również Szwecji.

W wyniku **I rozbioru Polski w 1772**, miejscowość przeszła w posiadanie Prus i znalazła się w zaborze pruskim, a nazwę zmieniono na **Freudenfier**, którą nosiła do roku 1945.

W środkowej części wsi znajduje się kościół pod wezwaniem św. Jakuba, który został wybudowany w latach 1876-1877 roku na miejscu starego kościoła o drewnianej konstrukcji pochodzącej z 1800 roku. Powstał na sztucznie usypanej skarpie nad rzeką Piławą.

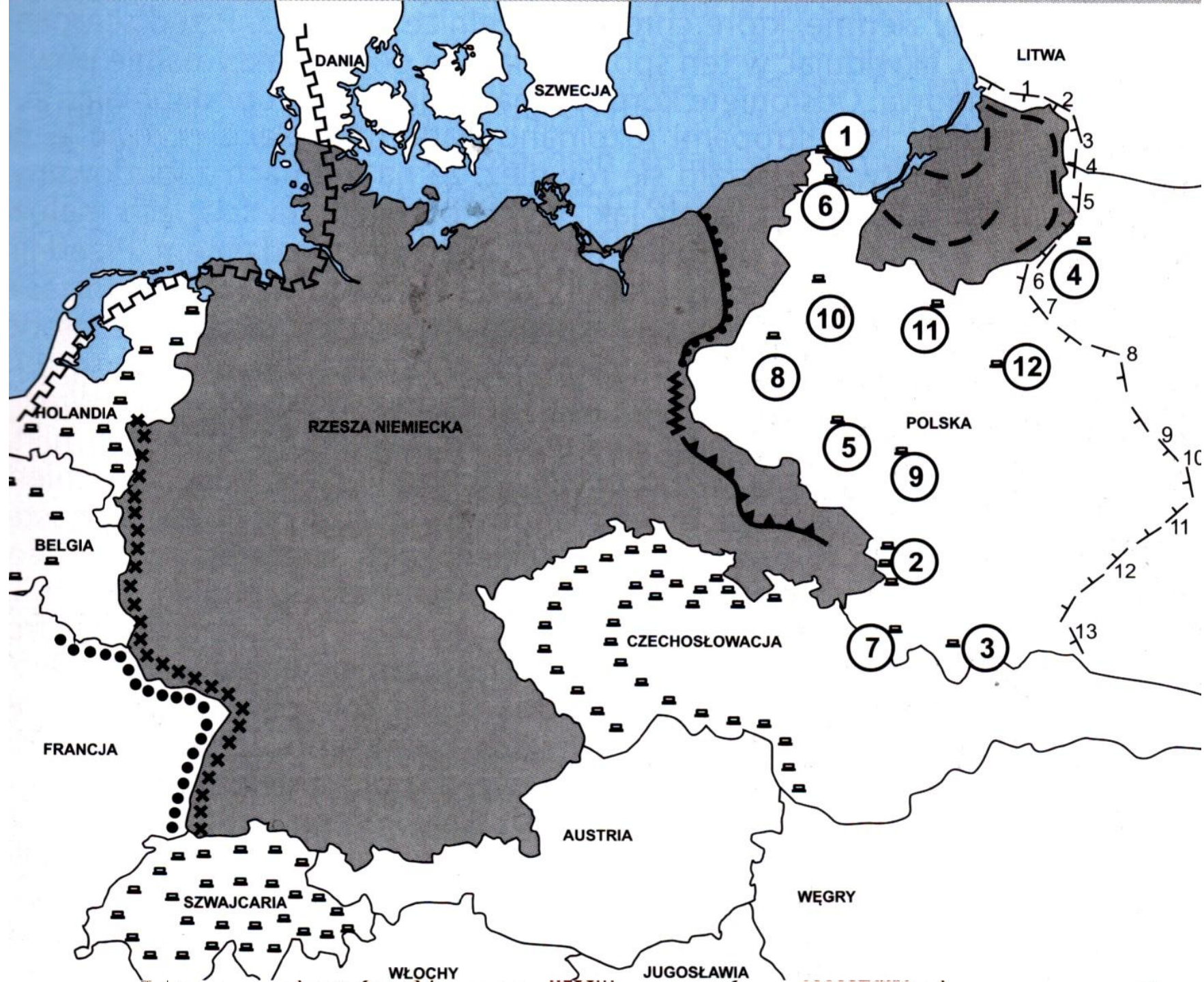
Traktat wersalski podpisany 28 czerwca 1919 roku po zakończeniu I wojny światowej przez Niemcy i państwa zwycięskiej koalicji pozwalał Niemcom na utrzymanie niewielkich liczebnie i słabo uzbrojonych sił zbrojnych.

Oficerowie niemieccy wywodzący się z pruskiej armii po zakończeniu I wojny światowej rozpoczęli przygotowania do kolejnej wojny. Nie mogli się pogodzić z klęską a szczególnie z bezwarunkową kapitulacją.

Natomiast wielu Niemców postrzegało tą sytuację jako hańbę. Oficerowie niemieccy przygotowali program budowy fortyfikacji.

Powołano Reichswerę – siły zbrojne Republiki Weimarskiej i III Rzeszy, istniejące w latach 1921–1935.

Nr 01 Mapa po I wojnie światowej

Fortyfikacje Prus Wschodnich - Wał Pomorski, Miedzyrzecki Rejon
Umocniony, Linia Środkowej Odry

30 grudnia 1930 r. we sztabie Reichswery podjęto decyzję o szczegółowej lokalizacji linii.

W 1932 roku rozpoczęto prace polowe a w 1933 roku po dojściu Hitlera do władzy roboty betonowe. Wznoszono budowle hydrotechniczne, zapory wodne, formowano nasypy ziemne, budowano schrony, plantowano teren.

Polska: 8 Gołańcz, 10 Jezioro Koronowskie

Francja: Linia Maginota,

Niemcy: Linia Zygfryda, Wał Atlatycki,

Nr 02 Mapa umocnień 1939 rok

Bałtyk

NIEMCY

POLSKA

- Wał Pomorski
Pommernstellung
- Granica

Niemcy przygotowywali się do wojny z Francją i musieli zabezpieczyć tyły do czasu złamania oporu francuzów.

Przebieg umocnień Wału Pomorskiego 30-50 km od granicy z Polską – od Bałtyku (Ustka potem Darłowo), Biały Bór, **Szczecinek, Borne Sulinowo, Nadarzyce, Wałcz, Tuczno**, Krzyż, Gorzów.

W 1932 roku

budowano umocnienia **przesmyku Morzyca pomiędzy jeziorami: Dobre i Zdbiczno.**

W 1934 roku

Szczecinek, Biały Bór, Nadarzyce, Wałcz, Prusinowo Wąlecko, Tuczno, Stare Osieczno.

W 1938 roku zmieniono hierarchię celów i schrony te przygotowano do ataku na Polskę. Rozpoczęto mobilizację wojskową.

Po zakończeniu kampanii wrześniowej fortyfikacje te zostały odstawione do rezerwy.

Do służby przywrócono je jesienią 1944 roku – **15 sierpnia 1944 roku** szczeciński II Okręg Wojskowy sformował **sztab mobilizacyjny rozbudowy i obsadzenia Pommernstellung.**

Wzdłuż tej linii zbudowano fortyfikacje polowe złożone z transzei, ziemianek i stanowisk ogniowych oraz budowano rowy przeciwpancerne. Pojawiły się Ringstandy 58 – np. w okolicach Darłowa. Drogi wyposażono w urządzenia do szybkiego blokowania przejazdu.

Stworzono nowy układ fortyfikacji: **Piła, Wałcz, Tuczno, Drawsko Pomorskie.**

W styczniu 1945 roku Naczelne Dowództwo Armii Czerwonej postanowiło kontynuować natarcie w kierunku berlińskim. **Ofensywa styczniowa.** Niemcy zaciekle bronili się w Prusach Wschodnich.

21 stycznia 1945 r. Hitler powołał do życia nową **Grupę Armii „Wisła”** po dowództwem **reichsführera SS Heinricha Himmlera**, która miała osiągnąć **zdolność bojową 15 lutego 1945 roku** – obrona MRU i Wału Pomorskiego.

Marszałek Gieorgij Żukow postanowił wprowadzić do obrony zagrożonego odcinka 1. Armie Wojska Polskiego pod dowództwem gen. dyw. Stanisława Popławskiego. **Kierunek natarcia: Wielowicz, Zakrzewo, Jastrowie, Iłowiec, Suchań, Widuchowa.**

Wspomagał go: 2.Korpus KawaleriiGwardii i część 3.Armii Uderzeniowej. Te rozkazy przekazano w rejonie Bydgoszczy.

Według Marszałka Żukowa Niemcy mieli stawiać słaby opór a zadanie miało być wykonane **do 6 lutego 1945 roku - na Odrze.** W **Widuchowej** jako atrakcję zbudowano taras widokowy

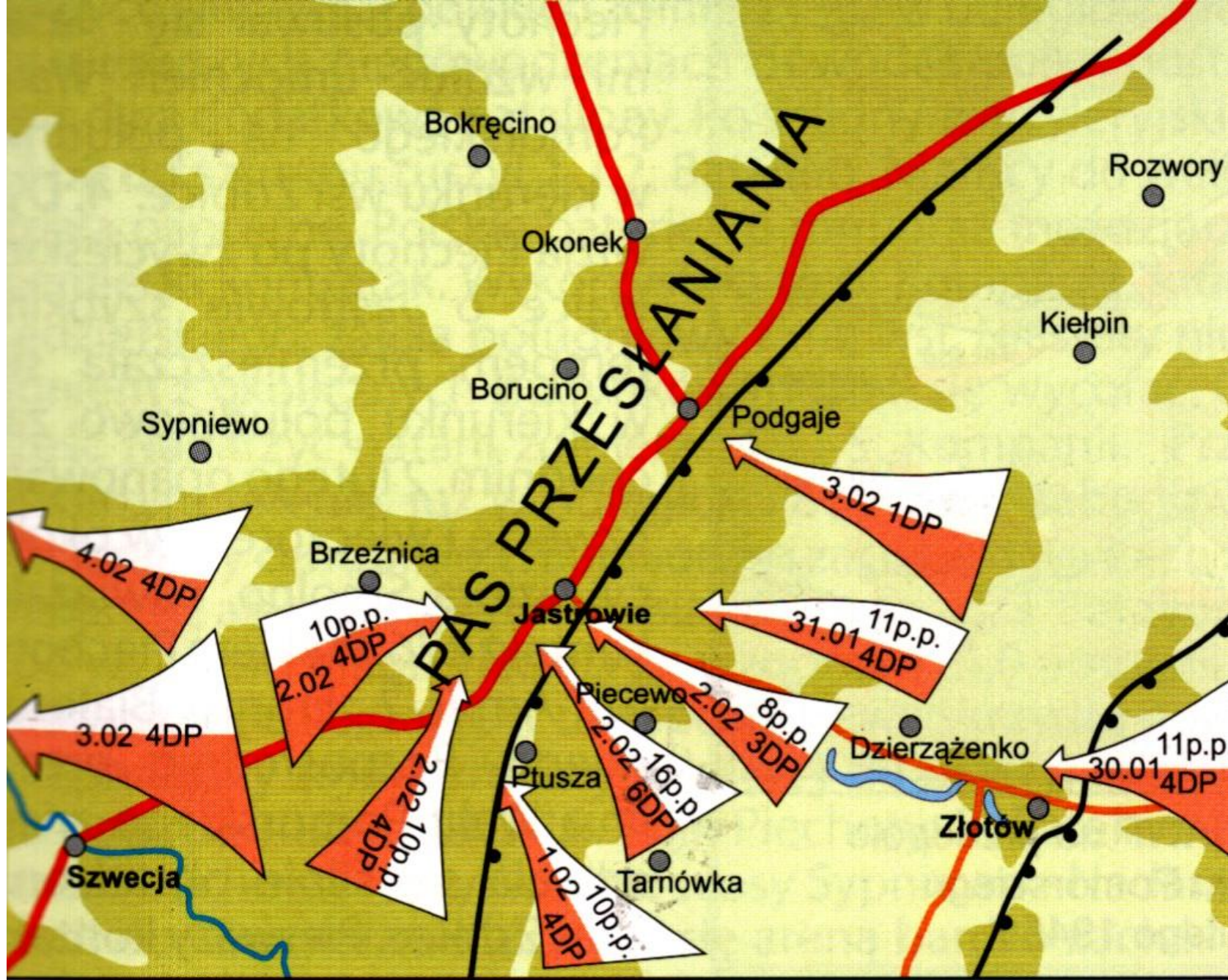
W następnym rozkazie ponagającym z 29 stycznia 1945 roku nie było mowy o jakichkolwiek umocnieniach i fortyfikacjach. Czy celowo nie podano tej informacji ??????

Nr 05 Rozkaz Marszałka Żukowa

Pierwszorzutowe związki taktyczne 1. Armii Wojska Polskiego

gen. dyw. Stanisław Popławski:

- 1. Dywizja Piechoty im. Tadeusza Kościuszki – gen. bryg. Wojciech Bewziuk – 9.444 żołnierzy
- 2. Dywizji Piechoty im. Jana Henryka Dąbrowskiego – gen. bryg. Jan Rotkiewicz – 9.832 żołnierzy
- 3. Dywizja Piechoty im. Romualda Traugutta – płk Stanisław Zajkowski – 9.477 żołnierzy
- 4. Dywizja Piechoty im. Jana Kilińskiego – gen. bryg. Bolesław Kieniewicz – 9.609 żołnierzy
- 6. Dywizja Piechoty - płk Genadiusz Szejpak – 10.283 żołnierzy
  - 1. Brygada Kawalerii - płk Włodzimierz Radziewanowicz – 3.047 żołnierzy
  - 1. Brygada Artylerii Armat im. gen. Józefa Bema – płk Józef Błoński – 1.079 żołnierzy
  - 2. Brygada Artylerii Haubic – płk Kazimierz Witkiewicz – 1.973 żołnierzy
  - 3. Brygada Artylerii Haubic – płk Stanisław Sokołowski – 2.055 żołnierzy
  - **5. Brygada Artylerii Ciężkiej – płk Włodzimierz Kierp – 1.127 żołnierzy**
  - Dywizja Artylerii Przeciwlotniczej – płk Kazimierz Prokopowicz – 2.334 żołnierzy

Działania 1 AWP w rejonie Jastrowia

Bitwa o Złotów, Jastrowie, Szwecję, Zdbice, Nadarzyce

Bitwa o Złotów – grupa bojowa płk Wollera oraz 32. I 34. Batalion lotewskiej 15. Dywizji Grenadierów SS Lettland

– **11 pułk piechoty 4. Dywizji Piechoty** oraz pododdział 76 dywizji 47A.

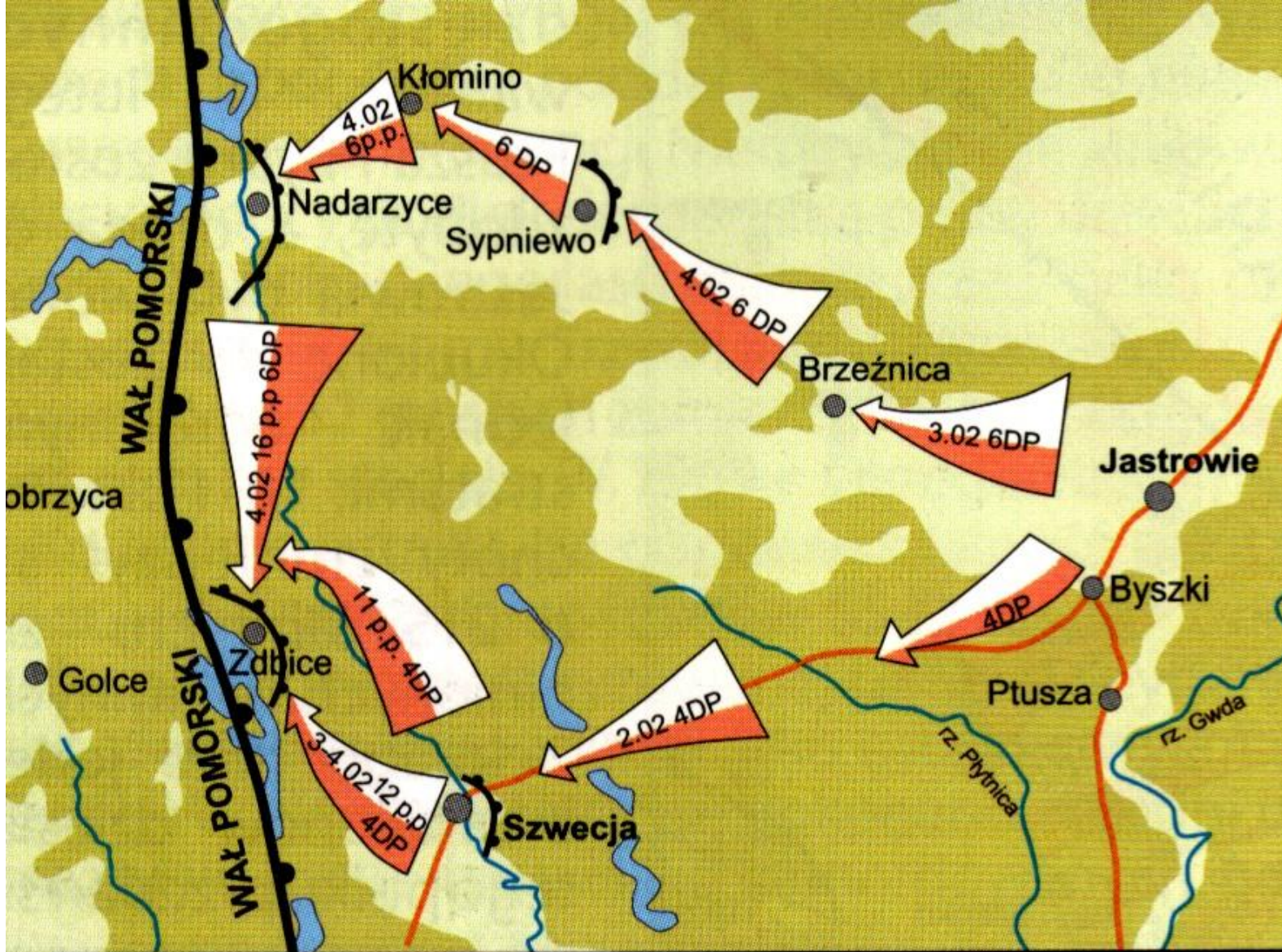
Bitwa o Jastrowie - lotewska 15. Dywizja Grenadierów SS Lettland + grupy bojowe + pułk artylerii

10. Pułk Piechoty 4. DP (1 luty Ptusza i Byszki i blokuje drogi Jastrowie-Szwecja, a a potem Jastrowie-Sypniewo)

8 P.P. 3.D.P. uderza od płd. Wschodu – dotkliwe straty kadry oficerskiej

16. P.P. 6.D.P. uderza od zachodu na Jastrowie a potem na Brzeźnicę - Sypniewo - Kłomino

Nr 06 Walki o Jastrowie

Ruchy wojsk 4 i 6 DP 1 AWP na przedpolu głównej pozycji Wału Pomorskiego w dniach 2 - 4 lutego 1945 r.

16. P.P. 6.D.P. kieruje się na Zdbice

Pododdziały 4 Dywizji Piechoty 2 lutego 1945 roku docierają do Szwecji

tworzą Bazę 1 Armii Wojska Polskiego

– natomiast 1.Bat.12.P.P.4.D.P. 3 lutego 1945 roku zaatakował wieś Zdbice od strony Szwecji

- 4 lutego 1945 roku przyłączyli się żołnierze 1.Bat.16.P.P.6.D.P. atakując od północy

- natomiast 11.P.P.4.D.P. posuwa się na północ z kierunku Nadarzyc przekraczając rzekę Piławę

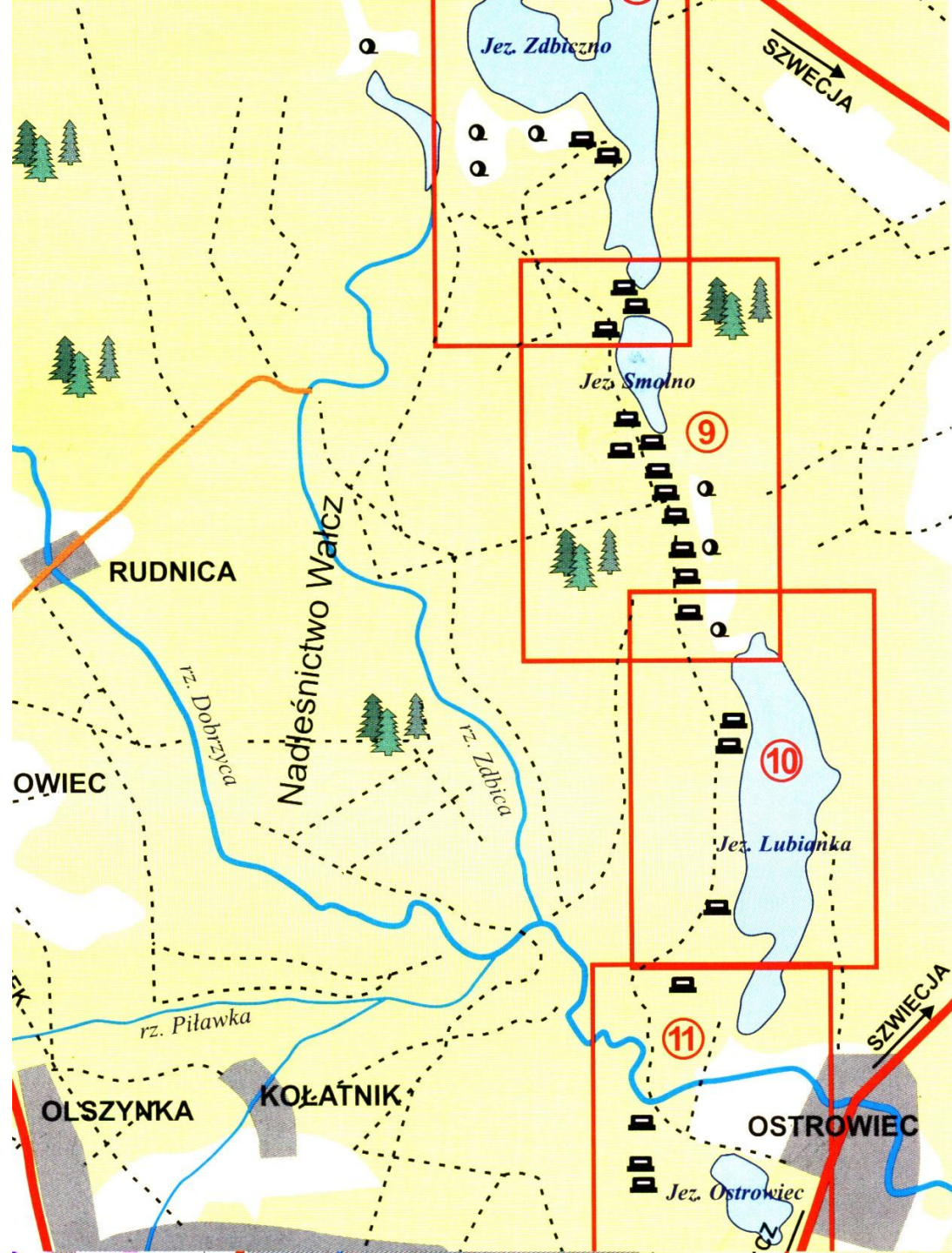
- d-ca 1.AWP gen. Popławski wydaje rozkaz opanowania do 4 lutego 1945 roku strategicznej szosy Wałcz-Czaplinek – o tym będzie mówił ppłk Marian Bobelak o godz. 15 w „Muzeum Militarne Adam Mendryk”

26 stycznia 1945 roku 5.APanc dotarła do Zalewu Wiślanego

a 28 stycznia 1945 roku 2.APanc gw zdobyła most w Starym Osiecznie

Od 24 stycznia 1945 roku 61.A oraz część 2.APanc gw blokuje Piłę.

Nr 07 Walki o Zdbice i Nadarzycie

Okolice jezior Zdbiczne i Smolno

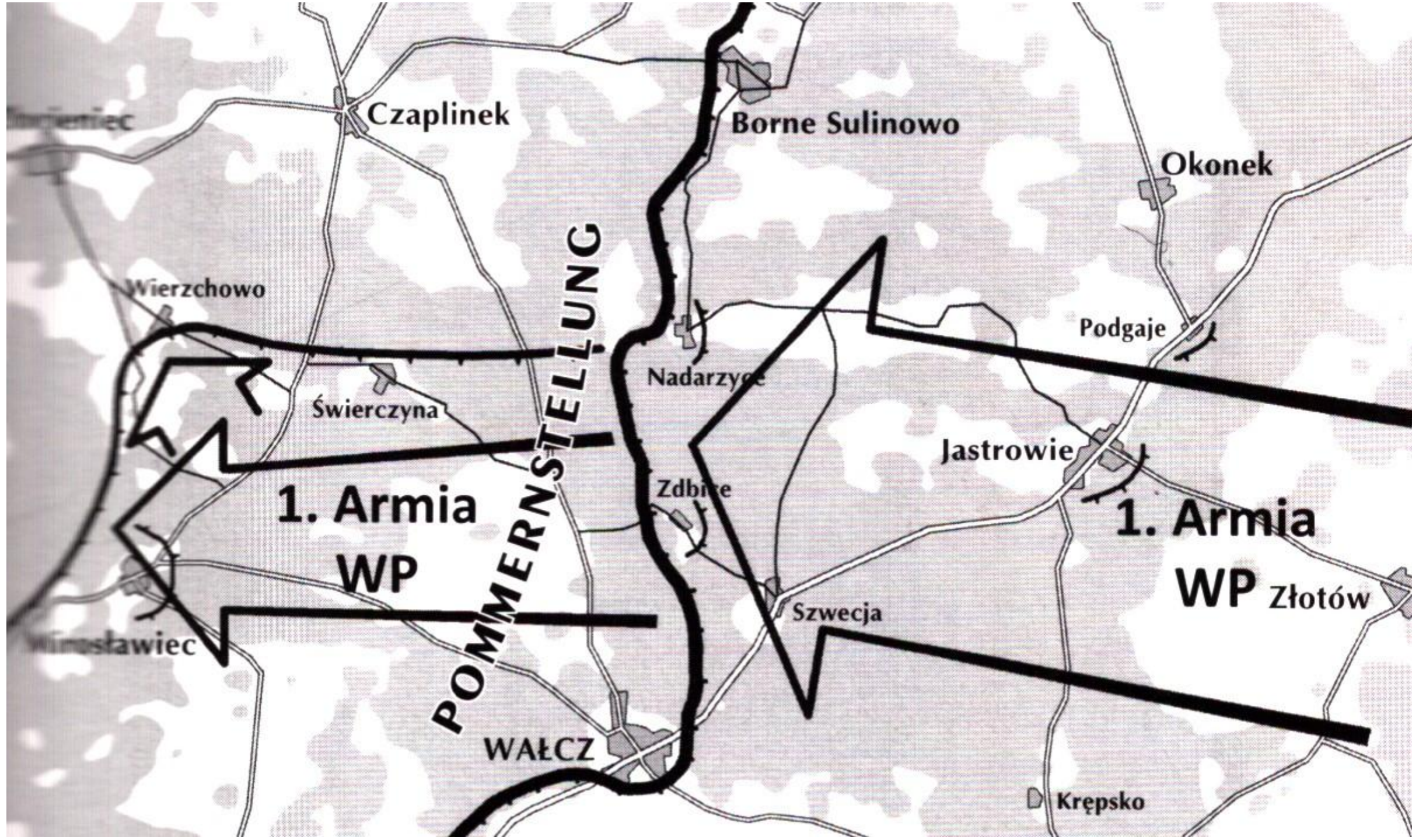
2 lutego 1945 roku **patrole rozpoznawcze 207.P.P.-76.D.P.-47.A-2.FB** podjęły próbę zdobycia tych umocnień z marszu – zakończona niepowodzeniem.

4 Dywizja Piechoty - wieczorem 2 lutego 1945, (okolice przesmyku śmierci), nawiązuje kontakt z **76 D.P. - 47. Armii - 2. Frontu Białoruskiego**.

2 lutego 1945 roku 4.D.P. opanowuje przeprawy w Ptuszy i Płytnicy i jeden z pułków dociera do szosy Wałcz-Jastrowie w Byszkach, gdzie stoczył krótką, lecz krwawą potyczkę. Niemcy mocno osłaniali ten trakt.

Późnym wieczorem **3 lutego 1945 roku dowódca 1.A.WP dowiadyuje się o fortyfikacjach** i nie zmienia rozkazu dotarcia do szosy Wałcz – Czaplinek.

9 lutego 1945 roku Niemcy ostatecznie opuścili swoje pozycje zajmując dogodne pozycje polowe.

Pisze i mówi się: „Po nocnym marszu 4.D.P. 2 lutego 1945 roku zajęła wieś Szwecję”. **Dla mnie to propaganda.**

Ten odcinek podlegał dywizji „Markisch Friedland” – główne umocnienia obsługiwali podchorążowie oficerskiej szkoły artylerii (z poligonu Borne Sulinowo – Gros Born).

Jeziro Dobre, Zdbiczno – **rejon działania niemieckiego 2 pułku podchorążych** – natomiast sztab tego pułku mieścił się w okolicach drogi Wałcz-Czaplinek, rejon Dobrzyca – **czyli gdzie ? Np. Kłębowiec ?**

Na odcinek Rejonu Zdbice – Szwecja skierowano 4 pułk niemiecki (składający się z volkssturmu, jednostka polowa), - przydzielono łącznie 400 ludzi, gdyż odcinek ten uważano za mało zagrożony.

Przed Szwecją były 2 kompanie pod dowództwem majora von Reden (wysunięte ubezpieczenie bojowe).

Do Szwecji dociera **5.Brygada Artylerii Ciężkiej** i wydziela dwie armato-haubice kalibru 152 mm, które rankiem **8 lutego 1945 roku** były już na linii frontu.

Przez Szwecję przechodzi Brygada Pancerna, która 10 lutego 1945 roku wieczorem zdobywa Mirosławiec.

W rejon Dobrzyca skierowany został pułk artylerii samobieżnej (SU-85), oraz kompanie czołgów T-34 i IS-2 (1.B.Panc. oraz 4.P.Cz.C).

Przez Szwecję szły niezakłócone dostawy sprzętu, amunicji, żywności, bezpieczny transport rannych, uzupełniano wyposażenie i zaopatrzenie oraz zapasy paliw. Wozy konne, ciężarówki, czołgi.

Ze Szwecji 1.A.WP kierowała akcją od 15 lutego 1945 roku tworzenia **linii zaporowej** (Jastrowie-Podgaje-Radawnica-Złotów-Krajenka) wyłapywania żołnierzy z garnizonu Piła.

Jak przebiegały walki o Szwecję

76 Dywizja 47 Armii 1.Frontu Białoruskiego - przemieszcza się od Złotowa w kierunku – miejscowości **Szwecja**

216 pułk na czele 76 Dywizji - przemieszcza się w kierunku – **Szwecja** – stanowiąc odwód dywizji.

31-01-1945 wieczorem do Szwecji dociera **zwiad 76 Dywizji** - krótka wymiana ognia celem rozpoznania przeciwnika. **Po stronie niemieckiej walczy część żołnierzy – formowanego 4 pułku + 2 bataliony ?**. Rosjanie rozlokowują się **na skraju wsi Szwecja w części południowej**.

1-02-1945 zwiad 76 Dywizji obchodzi od południa Szwecję i dociera do jeziora Smolne i **Łubianka**, kierując się na północ wzdłuż brzegu jeziora Smolne docierając do przejścia Smolne/Zdbiczno. Rozpoznaje umocnienia – rów przeciwpancerny, żelbetowe przeszkody, zasieki z drutu kolczastego.

2-02-1945 – **216 pułk 47 Armii** ześrodkowuje się na skraju lasu – **2 km od Szwecji**

93 pułk 76D – z udziałem Polaków **z 12.P.P.4.D.P.** opanowuje wieś Szwecja

3-02-1945 – 76 Dywizja przekazuje cały ten fragment do działania dla **4 DP**.

Uwaga ZA: I Armia Wojska Polskiego – zadanie na kierunku Szwecja otrzymuje **10 pułk piechoty 4.D.P.** który przeprawiwszy się po skutej lodem Gwdzie **1 lutego 1945** roku zdobył wieś **Ptuszę**, a **2 lutego 1945** roku zdobył **Byszki** i **miał wyjść na kierunek Szwecji**.

Jednak główne siły **10 pp 4DP** zostały skierowane na **przedpole Jastrowia** i wieczorem 2 lutego 1945 roku rozpoczęły walkę o miasto.

Po zdobyciu Jastrowia cała **4 DP** kontynuowała przemieszczanie się w kierunku Szwecji.

Przyjmuje się, że **5 lutego 12 pułk 4 DP** dotarł w walkach przed główną pozycję obronną Wału Pomorskiego.

<https://waszemia.pl/poszli-sladamihistorii/>

Dostępne: 2024-10-02

Pasjonaci pamiętają o poległych

Poszli śladami historii Z 10 lutego, 2021 Agnieszka Norkowska

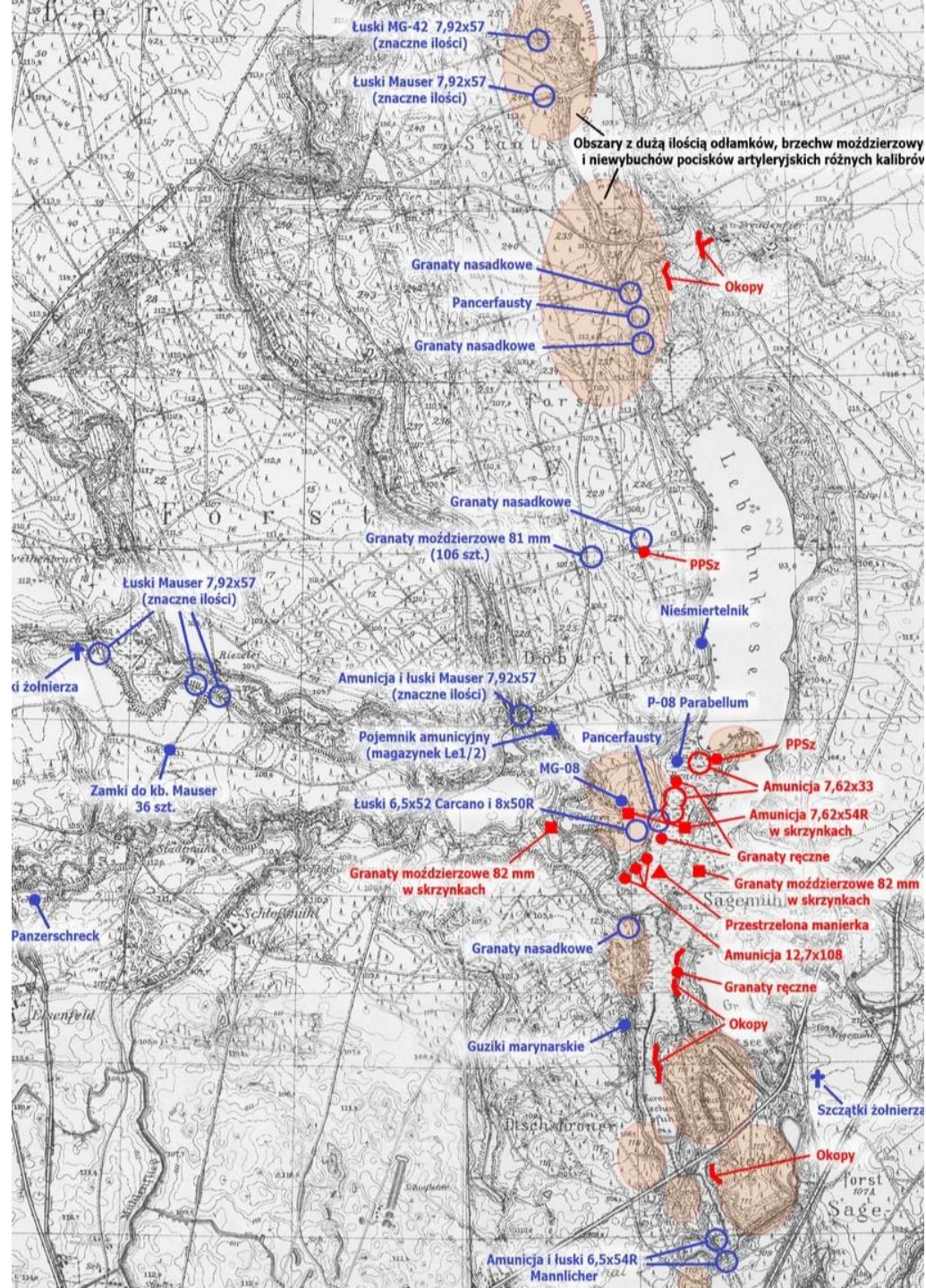
Tekst: plut. Marcin KAMIŃSKI Foto: plut. Marcin KAMIŃSKI, Katarzyna PASZKIEWICZ- Stowarzyszenie Wał Pomorski 1945

INWENTARYZACJA

Jeziro Łubianka

OSTROWIEC

Dlaczego nie
Inwentaryzuje się
obszaru SZWECJI
???????

PODSUMOWANIE

1. Armii WP na Wale Pomorskim i jego obrzeżach **poniosła olbrzymie straty:**

- 3.130 poległych
- 5.905 rannych
- **1.957 zaginionych**
- 349 chorych ewakuowanych do szpitali.

Podczas walk o Wał Pomorski ujawniła się **niekompetencja** wielu dowódców polskiej armii, którzy szafowali życiem żołnierzy i wysyłali ludzi na dobrze ufortyfikowane pozycje nieprzyjaciela bez odpowiedniego rozpoznania i wsparcia ciężkiej broni.

Do dużych strat poniesionych przez polskich piechurów przyczynił się też **typowo sowiecki sposób natarcia**: bez liczenia się z przelaną krwią żołnierską.

Na Wale Pomorskim, mimo ponoszonych strat na danym odcinku, dowódcy często kierowali do walki kolejne oddziały. Taka taktyka przyniosła ostatecznie zwycięstwo, ale wielu szeregowych żołnierzy zapłaciło za to najwyższą cenę.

podsumowanie na podstawie: Berlingowcy żołnierze tragiczni, 2022

Wykorzystano schematy Nr 1-9 z: Waldemar Pawlak – Fortyfikacje środkowoeuropejskie. Wał Pomorski – Wydanie 2017

**Muzeum Techniki Wojskowej nad Piławą
w Szwecji ul. Szkolna 17**

Zaprasza dziś na godz. 15

na wykład ppłk Mariana Bobelaka

Dziękuję za uwagę